

Augustas Kubilius

Rausiuosi po savo dienoraščius ir atmintį rinkdamas po kruopelę atsiminimus apie Kastį. Tai nelengva, nes specialiai ten nėra nieko užrašyta: juk niekas ir niekada nežino kam ir apie ką teks rašyti atsiminimus. Ir visgi su Kasčiu surišti vieni iš ryškiausių įvykių mano gyvenime, didesne dalimi jam turiu būti dėkingas už tai, jog dabar esu gyvas ir sveikas.

Mūsų keliai alpinizme susikryžiuojo Kauno alpinizmo sekcijoje. Aš buvau keleriais metais vyresnis ir kiek anksčiau susipažinau su alpinizmu. Kastis gi išliejo į gausią ir draugišką tuo metu sekciją kartu su KPI studentų būriu, iš kurio vėliau iškilo nemaža alpinizmo entuziastų, palikusių ryškius pėdsakus Lietuvos alpinizmo istorijoje. Iš pradžių aš jo neišskyriau iš kitų tarpo. Pirmąkart ryškiai atsimečiau Kastį nuo 1965 metų, kai jis netikėtai laimėjo Lietuvos laipiojimo uolomis pirmenybes, įvykusias dolomito atodangose prie Nemunėlio Radviliškio. Įstrigo atmintin Kasčio jaunatviškas gyvenimo džiaugsmas, siautimas, linksmumas, kuris niekuomet nebuvo keliamas kokio nors draugo pažeminimo sąskaita. Po to mūsų keliai dvejiems metams išsiskyrė. Kastis baigė alpinizmo instruktorių mokyklą ir stažavosi stovyklose, aš dalyvavau Jei norite tik išmėginti redagavimą, naudokite smėlio dėžę. 1964 ir 1965 metų ekspedicijose į Pamyrą. Vėl susitikome 1967 metais ekspedicijoje į Komunizmo viršūnę. Kasčiui tai buvo pirmoji ekspedicija. Jis ir dar trys jaunimo atstovai sudarė taip vadinamą "perspektyvaus jaunimo" grupę. Tai jiems teko traukti burtus, kuriam lydėti sužeistą Migliną į Dušanbę ir nebedalyvauti ekspedicijoje. Tačiau ir likusiems nebuvo lemta kopti į viršūnę: teko gelbėti nelaimės ištiktus Kazachstano alpinistus.

Tą naktį, kai išgirdom šauksmą "Gelbėkit! aštuoni mūsų lavinoje! Kastį ir mane ekspedicijos vadovas paliko bazinėje stovykloje "4600" ryšininkais. Mes turėjome sulaukti ryto ir tik po radijo ryšio, sužinoję į kur reikia gabenti nukentėjusius, skubėti į viršų, į priešakinę grupę. Išskubėjome mes jau įdienojus, tačiau sniego tilteliai per ledo plyšius dar gerai laikė ir mes beveik nepastebėjome ledokryčio, kuriuo kilome aukštyn iki pat 5300 m vjl kur gulėjo sužeistieji. Pasikeisdami nešėm kuprinę su maistu ir gėralu nekalbėdami. Nelinksma žinią mes nešėme: sužeistuosius reiks nuleisti apie 700 m žemyn iki pat bazinės stovyklos, o malūnsparnis atskris tik po trijų dienų.

Atskridus malūnsparniui buvo mažos lenktynės į šimtmetrinį šlaitą virš stovyklos, kur buvome įrengę aikštelę malūnsparniui nutūpti. Gerai prisimenu, kaip mes su Kasčiu buvome prie tų pačių neštuvų visai šalia malūnsparnio, kai tas, užkliuvęs vienu ratu aikštelę, kitu įsmigo į sniegą, pasviro ir užsiliepsnojo.

Po to buvo vėl ilgas malūnsparnio laukimas ir diskusijos, ką mums daryti toliau. Jų metu Kastis vėl ryškiai išsiskyrė. Jis buvo vienas iš nedaugelio, kuris siūlė kopti aukštyn. "Alpinizmas tai pavojingas sportas. Tą mes žinojome dar pradėdami ir privalome niekada nepamiršti. Todėl tai, kas įvyko, nėra kažkas išskirtinio, kas mus turėtų sulaikyti". Apytikriai taip tuo metu kalbėjo Kastis.

Po gelbėjimo darbų mūsų ekspedicija suskilo: dalis išvažiavo namo, kita dalis - septyni žmonės (jų tarpe ir mes su Kasčiu) prisijungėm prie tarptautinės alpinijos į Lenino viršūnę iš siaurinės pusės. Nepalankiomis oro sąlygomis pasiekėme viršūnę. Tai buvo pirmoji Kasčio septyniatūkstantinė viršūnė. Šio kopimo metu man pasisekė nufotografuoti Kastį unikaliaje pozoje sniego oloje berenkant nuo varvekliaus vandeni.

1968 metų alpinistiniame sezone mes su Kasčiu buvome greta, tačiau drauge nelaipiojome: mes darėme mažą ekspediciją Ala Arčos stovyklos rajone (apie 60 km nuo Frunzės), Kastis su žmona dirbo Ala Arčojos stovykloje. Netoli Aksajaus ledyno ėjome pro statomą trobelę alpinistams apsigyventi, kurią buvo suprojektavęs Kastis su savo bičiuliu Vaidotu Paliu. Nesu tikras, bet trobelė, rodos, taip ir liko neužbaigta.

1969 Kasčiui buvo nesėkmingi: susižeidęs ranką, jis negalėjo dalyvauti Lietuvos alpinistų ekspedicijoje Tianšanėje.

1970 metais Kastis ir aš drauge su kitais dalyvavome antroje Lietuvos alpinistų ekspedicijoje į Pietvakarių Pamyrą. Pirmiausia kopėme į M.K.Čiurlionio viršūnę. Man teko vadovauti šiam įkopimui, nes žinojau maršrutą. Tai buvo pirmas įkopimas sezone, todėl aiškiai jautėm deguonies trūkumą. Viršūnėje Kastis man prisipažino, jog įkopti į šią viršūnę, pavadintą jo senelio vardu, buvo vienas iš jo tikslų ekspedicijoje.

Po kelių dienų vėl drauge su Kasčiu ir dar trim draugais išėjome į viršūnę "Tetnuldos aukoms atminti". Mes kopėme su Kasčiu susirišę viena virve. Kastis buvo idealus virvės partneris: atidus ir dėmesingas saugodamas, greitas, vikrus ir užtikrintas kopdamas. Ir visa tai be jokio niurzgėjimo ar pastabų partnerio adresu - tai labai vertinga alpinisto savybė. Kaip geriausias laiptotojas grupėje Kastis visas sunkesnes maršruto vietas eidavo pirmuoju. Priešim, būdavo, sudėtingesnę vietą, žiūrėk Kastis jau ir kala kabli, kabina ant jo kuprinę ir eina toliau kaldamas kablius: mokėjo greitai ir racionaliai organizuoti apsaugą. Labai pasitikėjo savo jėgomis, gal todėl ne visada ieškodavo maršrute lengviausio kelio. Prieš išeinant į priešviršūninį sniego kupolą, Kastis jau buvo pasišovęs įveikti kelesdešimties metrų uolinę sieną, nors pagal aprašymą čia turėjo būti nesunkus praėjimas. Kiek paieškoję, žinoma suradom tą praėjimą. Į viršūnę įkopėme visai pavakarėje, todėl besileidžiant sutemo. Darata Stankutė, vienintelė moteris mūsų grupėje, pasijuto pavargusi, ir jai buvo sunku suspėti su visais leistis. Kastis buvo vienas iš tų, kuris jai visokeriopai padėjo, ir visi sėkmingai nusileidome.

Neužilgo po įkopimo mums su Kasčiu atėjo eilė budėti. Pasitarę, nutarėme pradžiuginti savo draugus nekasdienišku maistu: pusryčiams išvirėme košę. Kastis dievagojosi, jog tai tikra "pusmarškonė". Kiek nustebom, kai mūsų kulinarinis polėkis buvo sutiktas gana šaltokai, pietums dar labiau pasistengėm ir pateikėm žuvienę iš konservų. Valgytojai sustreikavo ir gana vieningai pasuko į palapinę prie dešrų atsargų...Nuo tolimesnių kulinariųjų eksperimentų teko atsisakyti.

Į Babelio viršūnę išėjome keturiese: Kastis, Ervis, Rimas ir aš. Tokia tvarka ir susirišome dvejukėmis. Pirmąją kopimo dieną maršrutas buvo nesunkus. Kilome neskubėdami, prisirinkome daug kvarco kristalų. Apsistojome po uoliniu karnyžu. Kitą dieną kilome jau sudėtingomis uolomis. Kastis vis ėjo pirmuoju kaldamas kablius apsaugai, aš - paskutiniu juos iškaldamas. Vienoje vietoje teko įkalti šliamburinį kabli, panaudoti kopetėles, o kuprines užtraukti virvių pagalba. Buvo jau pavakarys, kai iki viršūnės buvo likę kopti dar per vieną virvės ilgį. Uolos sudėtingos, vietomis - atmetančios. Tikriausiai reikėjo ištraukinėti kuprines ir kopti be jų, bet mums pasirodė, jog su kuprinėmis bus greičiau. Kastis išėjo į priekį per visą virvę, sukaldamas daugiau kaip dešimtį kablių ir dingo už kitos, jau prie pat viršūnės. Antruoju, prisilaikydamas virvės, nuėjo Rimas, paskui jį Ervis. Aš visai jau sustingau belaukdamas. Pagaliau Ervis užlindo už kitos. Pradedu kopti. Štai prieinu pirmą kabli, iškalu jį, paskui antrą. Jaučiu, jog man kažkas trukdo. "Aha, tai virvė, einanti per karabinus, kažkur įstrigo ir niekas jos neišiminėja" pagalvojau, o rodos, taip aiškiai buvom susitarę, jog

ją atidžiai ištraukinė su kiekvienu mano žingsniu. Leidžiuosi atgal į aikštelę, iš kurios ką tik pakilau. Galvoju, ką daryti. Šaukiu draugus, bet niekas neatsiliepia, tik ošia per keterą vėjas. Tampau virvę - ji įstrigus. Dar pasvarstęs nutariau atsirišti nuo virvės, įtvirtintos kabliais. Prie krutinės apraišalo palieku tik tą virvę, kuri įtvirtinta pačiame viršuje ir per kablius neina. Virvė veda aukštyn ir į kairę. Jei kartais nusprūščiau, ji nesulaikys - lėksiu švytuokle. Šaukiu "Išimkit virvę" ir pradėdu kopti. Einu paskui virvę. Iškalu dar vieną kablį, kitą. Įsikabinau rankomis į plyšį ir staiga pajutau, kaip, kaip didžiulė uolinė plyta pasidavė į mane. Instinktyviai atitraukiau rankas, kojos paslysta. Nuslystu kelioliką centimetrų, bet susilaikau rankomis. Trikoniais kaustyti batai slidinėja lygia plyta. Laikausi apsikabinęs atmetantį iškyšulį. Jaučiu, kad ilgai taip neištversiu. Bandau pajudėti į dešinę, bet užčiuoپی rankomis tik smulkius nelygumus, o kojos vos-vos laikosi. Tik dabar supratau kaip pavargo mano pirštai ir kaip sveria kairėn kuprinė. Dar vienas bandymas, dar...Rankos nuslysta uolos paviršiumi. Lėkiu žemyn ir pastebiu, jog uolinė siena lekia pro mane į dešinę. "Aha! virvė sulaikė mano kritimą ir dabar lekia švytuokle", akimirka suvokiau. Siena prieš mane juda vis lėčiau ir pagaliau sekunde sustoja. "Dabar lėksiu atgal. Reikia pasisukti veidu pirmyn ir suriesti kojas, kad atlėkęs prie sienos galėčiau atsispirti ir nesitrenkčiau į uolą", - suspėjau pagalvoti. Tuo tarpu kažkas trenkė man į šalną, burnoje pajutau dantų nuolaužas. "Virvė nubraukė akmenų", - supratau. Atlėkęs prie sienos šiaip taip suspėjau atsiremti ir kojomis amortizuoti smūgį ir nulėkiau vėl atgal į kairę. Svyravimų amplitudė pamažu geso ir pagaliau visai sustojo gal 3-4 metrų atstumu nuo sienos. Prisirietęs kojomis sienos nepasieksiu. Bandau palypėti aukštyn savo virve rankomis, bet nesėkmingai. Greitai apsauginiai diržai užspaudžia rankas ir aš nebegali jų pakelti. Aš jau niekuo nebegaliu sau padėti. Visa viltis - draugai, bet jų kažkodėl negirdėti ir nematyti. O ir jų galimybės mažos. Juk puikiai prisimenu, jog dažnai ir skaitlingesnės grupės nesugebėdavo savo nelaimėn patekusio draugo. Pabandau pasisukti ant virvės apie išilginę ašį - sėkmingai. Pro akis praplaukia už keteros besileidžianti saulė, rausvai nudažyti Lietuvos viršūnės sniegynai, uolinė siena. Po mano kojomis iki ledyno daugiau kaip kilometras. "Viskas", pagalvojau, "Štai ir baigiu savo gyvenimo kelią"... "Kaip viskas paprasta ir netikėta...o rodėsi, jog taip daug dar gyvenis...Tiek buvo sumanymų ir pradėtų darbų...Tiek daug dar gyvenime neišbandyta, nepatikrinta..."-netvarkingai eina viena paskui kitą mintys. Tačiau mintys apie mirtį nebaugina. Žinau, ji čia pat. Ir mane apima keista ramybė. Galvoju, kiek laiko man dar liko, ar aš uždusiu ar sušalsiu, visai kaip apie kitą asmenį. "Kažin, nukabins mane paskui, ar liksiu kabėti, kaip, rodos Kaukaze, nukabino tik po metų. Tiesa, ten kabėjo įstrigusi dvejukė. Jei vežtų į Lietuvą, kiek visiems būtų nepatogumų ir rūpesčių...", vėl plaukia mintys. -Kaip laikais?-netikėtai išgirdau balsą iš viršaus. -Esu sveikas. Nuslydau. Man jau nepadėsit. Palikit mane,-prašau ir vėl pasineriu į savo apmąstymus. Nežinau kiek laiko praėjo. Labai norėjau netekti sąmonės ir kuo greičiau- kam ta bereikalinga kankynė. Viršuje vėl išgirdau balsus. Mano virvę lyg ir pradėjo traukti. Abejingai žiūriu, kaip siena po centimetrą praslenka pro mano akis. Ir kam visa tai? Vis tiek iš to nieko nebus. Aš juk su viskuo susitaikęs. Ir taip minutė po minutės, o virvė kyla po centimetrą...Po kažkurio laiko pastebėjau, jog uolinė siena prie manęs priartėjo: jau galiu pasiekti ją surietęs kojas. Pradėjau remtis į sieną, o neužilgo ir padėti kojomis. Kilimas aukštyn spartėja. Štai ir balkonėlis, ant kurio prisirišę stovi Ervis ir Kastis ir traukia virvę, o keliais metrais aukščiau Rimas fiksuoja kiekvieną ištrauktą centimetrą. Štai aš jau ant balkonėlio. Kastis ir Ervis nuima mano kuprinę ir veda mane į palapinę. Aš kažkaip keistai abejingas-man dar viskas vistiek. Rodos, juk jau visiškai buvau su viskuo atsisveikinęs, o štai draugai vėl sugražino mane...Ilgai tą vakarą jie pasikeisdami trynė mano užveržtas rankas. Niekada neužmiršiu kaip Kastis bandė slapta nuo visų nusišluostyti ištryškusias ašaras...

Kitą rytą nesudėtinga ketera nusileidome į bazinę stovyklą. Alpinistinis sezonas man buvo baigtas-nevaldžiau abiejų rankų. Po poros dienų išvažiavau Pamyro traktu iki Ošo, o iš ten - lėktuvu į Lietuvą. O Kastis tais metais labai sudėtingu maršrutu dar įkopė į Tadžikistano viršūnę ir visiškai priartėjo prie sporto meistro normos. Pasimatėme mes tiktai rudenį, Vilniuje, mano bute. Atvažiavo jis drauge su žmona. Buvo linksmas, gyvas, kaip visada. Aš jam padovanojau kelis gražius kvarco kristalus, kurie buvo mano kuprinėje kopiant į Babelio viršūnę. Daug kalbėjome, juokavome. Aptarinėjome būsimą ekspediciją į Komunizmo viršūnę, bet drauge švęsti pergalės neteko: kitais metais, prieš išvažiuodami į ekspediciją palydėjome Kastį į paskutinę kelionę. Lydėdamas galvojau "Kokia keista lemtis! Kodėl gi ji pasirinko Kastį?" O gal jinau norėjo, kad jis amžinai išliktų mūsų atmintyje būtent toks jaunas ir gražus?